järrel kulama, seſt et nad ollid sellepärraſt wägga seggaseks läinud, et 30 aastaid mõda ep olnud keddagi neid ennam käinud katſumas, kui Dubberg neid olli wimaks katſund. Et ennam seggased asjad kirriko asjades ei piddant ette tullema, siis sai Niggolas Gaatsa, kes jo 1612 aastal Tallinnas Toom peál olli õppetaja olnud, Suppertendiks ja üks Konsistorium seátud ning temmale 6 praustid körwamehheks antud, üks prauſt olli Harjo-, teine Wirro-, kolmas Jerwe-, kaks Lâne- ja kues Jo-maalt, ning weel mu hea seádusse körwas käskis temma ka, et iggal aastal kûûnla-ku sees keik õppetajad piddid nelja páwa peále kokko tullema, et nemmad teine teisega piddid ennaſt púhha kirja tundmisses kaswatama ja kinnitama, ning teine teisega nou piddama, kuida nemmad saaksid omma armsa koggoduste surema hinge kassuks púhha Ewangeliummi kulutada, ja omma Issanda Jesusse Kristusse jure juhhatada. Sellesamma asja ja nou pärraſt tullewad ka praegogi weel keik õppetajad Jani páwa aial maalt Tallinnas úhhe náddala peále kokko, kus Kinral-Supperdenti herra meie pea on. — Seſt aiaſt, kui Kunstorium, se on üks kirriko-kohhus, sai seátud, seſt aiaſt sai ennam kui enne keige kirriko asjade eeſt hoolt kantud ja mitto seádusſed ja õigusſed, mis Rootsi-maal wisiks ollid ſanud, said nüüd ka meie Eesti-male istutud. Siiski ep olnud Rootsi kunningas, Kustaw Adolw, weel sellega rahhul, waid temma sowis ka, et noor rahwas piddi aegsaste sama mõndasugguse tarkusse tundmisses õppetud, ja laskis 1631 aastal Tallinnas úhhe koli ehhitada, ja panni temmale 4 targad koli-õppetajad, — ja 1632 aastal ta ehhitas Tarto linna úhhe sure koli, kus nored mehhed said õppetud ja walmistud, muiſt kirriko-õppetajaks, muiſt kohtomoistiaks, muiſt tohtriks ja weel mu tarkusse-tundmisse innimeseks. Se lábbi said ka kirriko-õppetajad jo norelt truiks ja moistlikko õppetajaks ülleskaswatud. Et seſt sureſt koliſt suur kasso olli, olli pea tunda. Nenda panni prauſt Hindrik Staal, Petri ja Maddise kirriko õppetaja, 1632 aastal omma „maia ja kässi-ramatus" Lutterusse katekismusse ramato Ma-kele peál ülles ja kui ta pärraſt Wirro-maal Kaddrina kirriko-õppetajaks sai, panni temma 1637 aastal essimeſt Ma-kele krammatikko ülles (se on üks ramat, kuſt úht keelt ja keik temma ſannad ja muudmisſed woib õppida) ja teises jaus selle praego nimmetud maia ja kässi-ramatus panni temma essimesſed Jummalasanna-laulud Ma-kele peál ülles, ja 1638 aastal kolmandamas jaus, selleſamma ramato sees, panni temma púhhad Ewangeliummid ja wiimses jaus úht palwe-ramato Ma-kele ülles. Se on siis peále 200 aastaid, et meie armas Ma-